

## **РЕЦЕНЗІЯ**

**доктора філософії з психології, доцента, завідувачки аспірантури та докторантури Хмельницького національного університету Петяк Олени Віталіївни на дисертаційне дослідження Вовк Аліни Іванівни на тему «Психологічні умови розвитку особистісної готовності до подружнього життя», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки.**

Вивчення представлених матеріалів у дисертації та анотації Вовк Аліни Іванівни, а також ознайомлення з результатами наукових розвідок з обраної теми в наукових публікаціях, дозволяє стверджувати, що: дослідницею проведений глибокий науковий аналіз обраної теми; виявлена новизна у розгляді питань; сформульовані наукові положення, узагальнення та висновки, які є предметом захисту.

**Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науково-дослідними темами.**

Актуальність представленої дисертаційної теми зумовлена суттєвою трансформацією, що виявляється у зміні підходів до взаємин між чоловіком і жінкою, зменшенні кількості укладених шлюбів та зростанні кількості розлучень. Сьогодні шлюб часто втрачає характер обов'язкової соціальної норми, а стосунки будуються здебільшого через актуальність психологічних потреб у близькості, підтримці та взаєморозумінні. Проте ці соціальні зміни створюють нові виклики, серед яких недостатня особистісна готовність до побудови гармонійних та стабільних шлюбних відносин, що є однією з ключових причин конфліктів, розлучень та невдоволеності стосунками. Проблеми, пов'язані з готовністю до шлюбу, впливають не лише на якість сімейного життя, але й на виховання дітей, формування їхньої психологічної захищеності та загальний розвиток. Відсутність сформованого шлюбного потенціалу, недостатність знань про ролі та функції в шлюбі, низький рівень емоційної зрілості та невміння задовольняти базові потреби свої та партнера часто стають причинами труднощів у створенні та збереженні сім'ї.

Тому, важливим є не лише розуміння психологічних умов, що сприяють розвитку шлюбного потенціалу, але й розробка ефективних методів його розвитку,

що має не лише теоретичне, а й практичне значення для створення умов, що сприяють укладенню стабільних, щасливих та гармонійних шлюбів.

Отже, дослідження Аліни Вовк відповідає сучасним науковим і соціальним запитам, що зумовлює його актуальність і своєчасність. Підвищенню значущості теми сприяє наявність низки суперечностей, які потребують наукового осмислення та практичного розв'язання. Таким чином, актуальність обраного напряму дослідження є обґрунтованою та не викликає сумнівів.

Дослідження проведено відповідно до напрямів досліджень наукової школи кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету «Психологічні засади підготовки молоді до сімейного життя» (керівник – доктор психологічних наук, професор Потапчук Євген Михайлович) та у межах науково-дослідної роботи «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (шифр 0119U103663) (внесок здобувача полягає у визначенні психологічних умов, що здійснюють вплив на особистісну готовність до подружнього життя).

Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (витяг з протоколу №4 від 30 жовтня 2020 року) та узгоджено з бюро Міжвідомчої ради з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол №5 від 30 листопада 2021 року).

### **Нові факти, отримані здобувачем.**

У результаті ретельного наукового пошуку дисертанткою *вперше визначено* пріоритетні психологічні умови, що впливають на розвиток особистісної готовності до подружнього життя; *з'ясовано* характеристики, показники та рівні розвитку особистісної готовності до шлюбу, базуючись на них створено «Модель особистості, що здатна будувати гармонійні сімейні стосунки»; *розроблено* тренінгово-розвивальну програму «Дорога до сімейного щастя: готовність до шлюбу» направлену на розвиток особистісної готовності до подружнього життя; *уточнено* феноменологію сформованості шлюбного потенціалу особистості; структуру компонентів особистісної готовності до подружнього життя; *набули подальшого розвитку* стратегії, методи та прийоми саморозвитку шлюбного потенціалу особистості для готовності до подружнього життя, а саме, розроблена низка практичних рекомендацій молоді щодо саморозвитку шлюбного потенціалу.

**Значення отриманих автором результатів для психологічної науки і практики.**

Дисертаційне дослідження Вовк Аліни Іванівни має беззаперечну практичну значущість, що зумовлюється достатнім рівнем обґрунтованості, успішною

апробацією та впровадженням результатів у професійну діяльність психолога. Практичне значення роботи полягає у створенні тренінгово-розвивальної програми «Дорога до сімейного щастя: готовність до шлюбу», спрямованої на формування особистісної готовності до подружнього життя, а також у наданні практичних рекомендацій щодо саморозвитку шлюбного потенціалу молоді.

Одержані результати дослідження можуть бути використані:

викладачами психологічних дисциплін, психологами-консультантами, педагогами для поглиблення особистих знань щодо взаємозв'язку психологічних умов та готовності особистості до шлюбу; подружніми консультантами для здійснення діагностики або розвитку шлюбного потенціалу молоді; під час викладання таких дисциплін як «Психологія подружніх стосунків», «Сімейне консультування», «Теорія і практика сімейного консультування», «Підготовка молоді до подружнього життя» та інших дисциплін, що включають дотичні за змістом теми.

**Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні.**

Науково-поняттєвий апарат дисертаційного дослідження Вовк Аліни Іванівни сформульовано відповідно до обраної тематики. Авторка чітко визначила об'єкт і предмет дослідження, обґрунтувала мету й завдання, окреслила наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, а також визначила теоретико-методологічні основи роботи. Структура дослідження логічно узгоджена з поставленими цілями й завданнями.

Вагомим підтвердженням змістовної глибини та інформаційної повноти є сформована авторкою джерельна база, що нараховує 330 найменувань, з яких 48 – іноземними мовами. Це свідчить про високу валідність, доказовість та інформативність результатів.

Аналіз дисертаційного тексту та публікаційної активності дослідниці дає підстави стверджувати, що вона володіє необхідними науково-дослідницькими компетенціями й методологічним інструментарієм для успішного вирішення поставленого наукового завдання, а одержані результати є науково обґрунтованими та достовірними.

**Оцінка змісту дисертації та її завершеність.**

Дисертаційне дослідження складається з анотацій українською й англійською мовами, списку публікацій здобувачки, вступу, трьох розділів, пов'язаних послідовністю викладу і внутрішньою логікою, висновків до кожного розділу,

загальних висновків, списку використаних джерел (330 найменувань, з них – 48 англійською мовою), додатків. Основний зміст дисертації викладений на 282 сторінках комп'ютерного набору, містить 18 таблиць та 8 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 429 сторінок. Зміст дисертації достатньою мірою розкриває її ключові аспекти та відповідає меті дослідження і поставленим завданням. Науковий апарат дисертаційного дослідження збалансований. Об'єкт, предмет, мета дослідження, зазначені у вступі, відповідають задекларованій темі. Також у цій частині дисертації висвітлено наукову новизну, практичне значення, подано відомості про апробацію й упровадження результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації. Зазначений комплекс методів дослідження, в якому гармонійно поєднуються теоретичні, емпіричні та методи математичної статистики, адекватний поставленим завданням.

*У першому розділі* ґрунтовно висвітлено сутність, зміст та ознаки особистісної готовності до подружнього життя та на їх основі створено «Модель особистості, що здатна будувати гармонійні сімейні стосунки»; заслуговують схвалення визначені, обґрунтовані етапи та організація дослідження розвитку особистісної готовності до подружнього життя; проаналізовано основні завдання дошлюбного етапу щодо розвитку особистісної готовності до подружнього життя.

*У другому розділі* проведено науково-теоретичний аналіз досліджень проблеми розвитку особистісної готовності до подружнього життя; визначено найвагоміші психологічні умови, що здійснюють найбільший вплив на розвиток особистісної готовності до подружнього життя, об'єктивні психологічні умови: стосунки в сім'ї між батьками; батьківське виховання; емоційна близькість між батьками і дітьми; перший досвід стосунків; наявність/відсутність братів/сестер; перше кохання; релігійна атмосфера в сім'ї, в якій дитина зростала та суб'єктивні психологічні умови: доступ до Інтернет ресурсу; перегляд фільмів про сімейно-шлюбні стосунки; стосунки з друзями; розкрито проблему саморозвитку готовності до подружнього життя особистістю.

*У третьому розділі* дисертанткою обґрунтовано тренінгово-розвивальну програму розвитку особистісної готовності до подружнього життя «Дорога до сімейного щастя: готовність до шлюбу» метою якої є розвиток особистісної готовності до подружнього життя; здійснено аналіз та інтерпретацію результатів емпіричного дослідження особистісної готовності до подружнього життя; розроблено практичні рекомендації молоді щодо саморозвитку готовності до подружнього життя.

Висновки до розділів і загальні висновки, в цілому, відображають зміст і результати наукового пошуку, узгоджуються з завданнями дослідження, є логічними й аргументованими. Аналіз змісту дисертації дає підстави стверджувати, що поставлені завдання розв'язано, гіпотезу підтверджено, мету наукового пошуку, загалом, досягнуто.

#### **Повнота викладу матеріалу дисертації у наукових публікаціях.**

Основні результати дисертаційного дослідження опубліковано у 10 наукових працях, із них: 5 наукових статей (1 – у співавторстві) – у фахових виданнях України в галузі психології; 5 публікацій (2 – у співавторстві) – у матеріалах наукових конференцій.

#### **Ідентичність змісту анотацій і основних положень дисертації.**

Структурна побудова та зміст анотацій українською й англійською мовами ідентичні основним положенням дисертації.

#### **Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.**

Оцінюючи рецензовану дисертацію, привертаємо увагу до окремих дискусійних аспектів, що потребують уточнення, пояснення, корекції, зокрема:

1. У рамках дисертаційного дослідження цікаво було б проаналізувати вплив повної або неповної сім'ї, в якій зростала дитина, на її особистісний розвиток та готовність до подружнього життя.

2. В контексті осмислення теми дисертаційного дослідження варто було б у авторський розробці приділити окрему увагу вмінню визначати систему цінностей потенційного шлюбного партнера.

3. У Розділі 2, таблиця 2.5 (с. 152), аналізуючи дефініції поняття «саморозвиток» на основі психологічних словників, дисертантка, на нашу думку, використовує обмежену кількість джерел. Такий підхід звужує уявлення про теоретичне поле досліджуваного феномену. Було б доцільно залучити ширший спектр сучасних наукових джерел, а також порівняти академічні та прикладні трактування поняття, що могло б поглибити обґрунтування авторської інтерпретації саморозвитку у контексті.

4. З огляду на досліджувану тему дисертації, у загальних висновках варто було б розкрити проблемні аспекти особистісної готовності до подружнього життя.

Утім, висловлені зауваження мають дискусійний характер і не знижують науково-теоретичну та практичну цінність отриманих у дисертаційній роботі наукових результатів, а засвідчують доцільність наукової та практичної проблематики.

### **Загальний висновок.**

З урахуванням викладеного, можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Вовк Аліни Іванівни на тему «Психологічні умови розвитку особистісної готовності до подружнього життя» є самостійною та завершеною науковою працею, у якій представлено теоретично й практично обґрунтовані результати, та забезпечено наукову новизну й індивідуальний внесок дослідниці в розвиток теми.

Дисертація «Психологічні умови розвитку особистісної готовності до подружнього життя» заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації (зі змінами) та п.п. 6,7,8,9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022 року, а її авторка Вовк Аліна Іванівна, заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 053 «Психологія» у галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

### **Рецензент:**

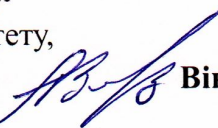
доктор філософії з психології, доцент,  
завідувачка аспірантури та докторантури  
Хмельницького національного університету



**Олена ПЕТЯК**

### **Підпис Олени ПЕТЯК засвідчую:**

Проректор з науково-педагогічної роботи  
Хмельницького національного університету,  
кандидат економічних наук, доцент



**Віктор ЛОПАТОВСЬКИЙ**